

**Формування дидактичної
компетентності педагогів
дошкільної та початкової освіти**

Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти

УДК 371.13: 372: 378

ББК 74.1 / 74.58

Ф 79

*Рекомендовано до друку Вченою Радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
від 27 лютого 2015 року, протокол № 7*

Рецензенти:

Вітвицька С.С. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка;

Пастовенський О.В. – кандидат педагогічних наук, проректор з науково-методичної роботи Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;

Філіпчук Н.О. – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу змісту та організації педагогічної освіти Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України

Літературний коректор:

Мирончук Н.М. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка

Ф 79 Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. В.Є. Литнєва, Н.Є. Колесник, Т.В. Наумчук. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2015. – 648 с. + CD.

У збірнику науково-методичних праць представлено результати Всеукраїнської науково-практичної конференції «Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти»; розкрито сутність дидактичної компетентності майбутнього педагога як сукупність ключових, базових та спеціальних компетентностей; представлено компетентнісну модель сучасного педагога дошкільної та початкової освіти; відображено логіко-математичну діяльність у початковій та дошкільній освіті; розкрито сутність особистісної, рефлексивної, творчої, мовленнєвої, мовної, соціокультурної, художньо-естетичної компетенцій у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Збірник науково-методичних праць адресується науковцям, педагогам-практикам, майбутнім учителям початкових класів та вихователям ДНЗ, методистам дошкільної та початкової ланки освіти.

УДК 371.13: 372: 378

ББК 74.1/ 74.58

© Литнєв В.Є., Колесник Н.Є., Наумчук Т.В., 2015

Щеуринська Л.А. Конфлікт між педагогом і дитиною, способи його уникнення.....	191
Шиничко І.О. Соціальна активність як складова соціальної компетентності.....	194
Шинищенко С.І. Безперервність і наступність початкової школи з дитячим садком – запорука успішності дитини.....	197

РОЗДІЛ ІІІ. ОСОБИСТІСНА, РЕФЛЕКСИВНА, ТВОРЧА КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Горбенюк Л.О., Михалевська Г.І. Становлення ідентичності особистості у психології.....	201
Григорчук О.О., Дубравська Н.М. Розвиток уяви і фантазії дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.....	203
Дедиялюк К.В., Дубравська Н.М. Інтерактивні технології навчання у розвитку творчих здібностей учнів початкової школи.....	206
Дубравська Н.М. Психологічні механізми впливу батьків на особистість дитини.....	209
Желик Л.В. Психолого-педагогічні основи мотивації учіння молодших школярів у процесі розвивального навчання.....	212
Зисель І.Д. Організація сюжетно-ігрової діяльності з дітьми дошкільного віку.....	215
Казар Г.І. Формування навичок і звичок моральної поведінки дітей дошкільного віку як осередкової життєвої компетенції.....	220
Коповальчук І.М. Труднощі в навчальній діяльності молодших школярів як чинник їх конфліктів з батьками.....	226
Миситенко М.В. Формування мотиваційної готовності як одного з найважливіших компонентів готовності дітей старшого дошкільного віку до навчання у школі.....	229
Миколайчук О.М. Ігрові технології як засіб формування позитивної мотивації учіння.....	232
Оберемська В.В., Дубравська Н. М. До проблеми творчої особистості молодшого школяра.....	237
Овсипенкова Т.В. Вплив розвиваючого, підготовленого середовища на особистісний розвиток дошкільника засобами використання технології Марії Монтессорі.....	240
Онищук О.О. Особливості соціально-педагогічної роботи вихователя у логопедичній групі ДНЗ.....	243
Орловська О.І. Розвиток творчого мислення як один із основних засобів формування творчої компетенції учнів.....	247
Осташук О.Ю., Клименюк Ю.М. Формування культури поведінки молодших школярів у процесі навчальної діяльності.....	251
Цалямарчук О.І., Дубравська Н.М. Вплив комп'ютерних технологій та мережі Інтернет на формування особистості сучасної дитини.....	254
Петрова О.І. Формування мовленнєвої компетенції молодших школярів шляхом розвитку функції дрібної моторики рук.....	257
Петруняк Н.В., Дубравська Н.М. Психофізіологічні особливості темпераменту молодших школярів.....	264
Реткова І.П. Використання елементів методики Глена Домана в роботі з дітьми із ЗПР.....	264

Оберемська В.В.,
студентка 24 групи ННІ педагогіки
Дубравська Н. М., к.психол.н., доцент
кафедри загальної, вікової та педагогічної психології
Житомирського державного університету імені Івана Франка

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Актуальність проблеми. Суспільство без високого рівня освіти не має майбутнього. Тому, у ХХІ столітті загальна середня освіта України має зазнати ряд радикальних змін. Це зумовлено необхідністю виховання творчої особистості, яка повинна мати гнучке продуктивне мислення, розвинену активну уяву для вирішення найскладніших завдань, які висуває життя [4].

Створення умов для формування творчої особистості громадянина, реалізації та самореалізації його природних здібностей і можливостей в освітньому процесі – є одним із стратегічних завдань, визначених у Державній національній програмі «Освіта (Україна ХХІ ст.)».

Головною метою освіти, визначеною Національною доктриною розвитку освіти, є створення умов для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України, формування поколінь, здатних навчатися впродовж життя, створювати і розвивати цінності громадянського суспільства.

Таким чином, у суспільстві відбуваються бурхливі зміни, які змушують реагувати на них адекватно і, отже, активізувати творчий потенціал людини. Відповідно з цим необхідні вибір і розробка правильних засобів формування творчої особистості, тому що колишні ідеї

вже не відповідають освітнім вимогам нового тисячоліття. Саме це зумовило вибір теми нашої наукової статті.

Мета дослідження полягає у вивченні особливостей формування творчої особистості молодшого школяра в умовах загальноосвітньої школи.

Виклад основного матеріалу. Творчі можливостей дітей реалізуються в різних видах їх діяльності, а саме: у грі, навчанні, спілкуванні, трудовій діяльності. Саме в іграх розпочинається спілкування дитини з колективом, взаєморозуміння між учителем і учнем. У процесі гри у дітей виробляється звичка зосереджуватися, працювати вдумливо, самотійно, розвивається увага, пам'ять, жадоба до знань. У процесі гри дитина вчиться пізнавати нове, запам'ятовує, орієнтується в різних ситуаціях, поглиблює раніше набутий досвід, порівнює запас уявлень, понять, розвиває фантазію. Так, граючись, дитина створює в своїй уяві «речі», реалізує

с. 238

бажану задумку, розробляє багато ідей. Під час гри вона відчуває себе вільно: не скута досвідом, знаннями, її не обмежують заборони, які не дозволяють їй на власний розсуд розпоряджатися предметами, матеріалами тощо. Такий ігровий тренінг необхідний кожній дитині, адже саме в ігровій діяльності вона вчиться бачити не тільки стандартні способи використання тих чи інших предметів. Так, кубики – це цегла для будинку, з них можна зробити машину, вони можуть перетворитися на паркан, потяг – на що завгодно. Отже, дитяча творчість хоча й не дає об'єктивно значущих продуктів, але за своєю психологічною сутністю, перебігом і суб'єктивними переживаннями не відрізняється від «дорослої» творчості.

Особлива роль у розвитку творчої особистості молодшого школяра належить образотворчому мистецтву, завданнями якого виступають: розвиток художньо-естетичного сприйняття учнями творів візуального мистецтва, умінь аргументовано висловлювати своє емоційно-ціннісне

ставлення до художніх творів і спроможності виконувати навчально-репродуктивні та творчі роботи, використовуючи різноманітні техніки й засоби художньої виразності, розуміння художньо-образних, жанрово-стильових і видових особливостей образотворчого мистецтва [6].

Молодший шкільний вік характеризується активним проявом у образотворчості уяви й моторних функцій. Під час роботи за уявою або по пам'яті дитина легко змінює задум або залишає роботу незакінченою. Нестійка увага, невміння цілеспрямовано спостерігати та зосереджуватися приводить дітей до швидкої втоми та збудження. Тому базові знання з перспективи, з композиції, з кольору, простору та об'єму для дітей нецікаві. Як стверджує С. Коновець, "їхню увагу привертає "дієвість" різних предметів, явищ та об'єктів природного оточення, захоплюють різні життєві події, особливо нереального, казкового або фантастичного спрямування. Вони прагнуть дізнатися, яким чином побудована певна річ, яким може бути її застосування в реальних чи уявних умовах" [6].

Кожна дитина має величезний арсенал задатків, ранній розвиток і формування яких залежить від соціальної структури суспільства, від умов виховання й навчання, турбот і зусиль батьків, бажання самого школяра. Тому для розвитку творчих можливостей дитини, необхідне розумне керівництво нею з боку вчителів і батьків. Насамперед слід розвивати у дитини гнучкість мислення, а для цього треба намагатися деякі розмови з дитиною перетворювати на уроки мислення. Гнучкість розуму включає здатність до виділення істотних ознак із безлічі випадкових і здатність швидко перебудовуватися з однієї ідеї на іншу. Люди з гнучким розумом зазвичай пропонують відразу багато варіантів рішень, комбінуючи і варіюючи окремі елементи проблемної ситуації.

Під час діалогу важливо навчити кожну дитину розмірковувати, гнучко підходити до розв'язання проблем, знаходити нові, оригінальні рішення, так щоб вона відчувала задоволення від навчання.

Відомо, що за всіх рівних умов (рівня знань, навичок, витрат часу) різні люди досягають неоднакових результатів. Якість і засоби виконання будь-якої діяльності, її успішність і рівень досягнень залежать від здібностей особистості. Здібності - це індивідуально-психологічні особливості людини, які відповідають умовам успішного виконання тієї чи іншої діяльності, а саме - набуття знань, умінь і навичок; використання їх у праці.

Виділяють два рівні розвитку здібностей: репродуктивний та творчий. Людина, яка знаходиться на репродуктивному рівні розвитку здібностей, виявляє високі уміння засвоювати знання, оволодівати діяльністю і здійснювати її відповідно до зразка, що пропонується. На творчому рівні розвитку здібностей людина створює

с. 239

нове, оригінальне. Зазначені рівні розвитку здібностей не слід вважати незмінними, оскільки кожна репродуктивна діяльність містить елементи творчості, а творча діяльність включає репродуктивну, без якої вона не може здійснюватися.

Саме тому для розвитку творчих здібностей у дитини необхідно застосовувати творчі завдання. З таких завдань потрібно скласти систему, яка дасть змогу сформувати й розвинути всю різноманітність інтелектуальної та творчої діяльності дітей і забезпечить перехід від репродуктивних, формально логічних дій до творчих. Результат діяльності, його краса – ще один зі стимулів до праці. По-перше, в ньому явно представлено перед суспільством, як і перед тим, хто працює, його здібності, старанність та майстерність. Це також можливість самооцінки та суспільної оцінки, які є важливим виховним фактором. По-друге, формувати потяг до краси продукту праці в сучасних умовах – це робити радість людям, що само по собі гуманно.

Тому вихідним для нас є положення про пріоритетність особистої праці в трудовій діяльності в системі навчання та виховання особистості, де праця виступає як засіб усебічного та гармонійного розвитку людини,

як основа виховання моралі, як засіб громадянського виховання, як умова формування загального світогляду, філософії, як виток формування колективістської спрямованості, як засіб підготовки учнів до підприємницької та суспільної діяльності, як сфера самоствердження та досягнення високих показників інтелектуального та фізичного розвитку, як міра соціальної значущості та змісту життя кожної людини (Г.Костюк, Б.Ломов, А.Макаренко, В.Сухомлинський, В.Чебишева) [2].

Нині прийнято вважати, що і спадковість створює основу для розвитку творчих здібностей, визначає їх межі, а навчання й виховання відповідають за реалізацію творчих задатків. Природжені задатки є умовами успішного оволодіння діяльністю, засвоєння знань для розв'язання нових завдань. Проте нерідко буває, що люди менш обдаровані, але добре навчені, зі сформованими рисами емоційно-вольового характеру виявляються творчо більш продуктивними. Отже, можна зробити висновок про те, що творчі здібності людини зумовлені певними чинниками, такими як:

- біологічними даними;
- особливою організацією психологічної діяльності креативної особистості;
- відповідним соціумом.

До множини психологічних якостей, необхідних для ефективної творчої діяльності, входять характеристики, які загалом визначають структуру творчих здібностей особистості. Насамперед, це спостережливість, здатність оптимально цілісно сприймати об'єкти навколишньої дійсності, уявлення, пам'ять, мислення, потяг до впорядкування систематизації наявних знань та уявлень, цілеспрямованість, наполегливість, рішучість.

Висновки. Узагальнивши погляди різних вчених, ми дійшли висновку, що проблема формування творчої особистості молодшого школяра є дуже важливою в психолого-педагогічних дослідженнях. Особливе місце у розв'язанні цієї проблеми належить розвитку творчих здібностей учнів

початкових класів засобами мистецтва, зокрема образотворчого. Творча діяльність учнів початкових класів має свої особливості, оскільки вона найбільш органічно допомагає дитині перейти від ігрової діяльності до навчальної, де зберігаються елементи ігрового плану.

Список використаної літератури

1. Барко В.І., Тютюнникова А.М. Як визначити творчі здібності дитини? – К., 1991. – 80 с.
2. Вержиковська Л.Г. Засоби стимулювання формотворної діяльності дітей дошкільного та молодшого шкільного віку // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (педагогічні науки). – Бердянськ: БДПУ, 2002. – №3. – С. 128-134.
с. 240
3. Зверік О.П. Потяг до творчості розвивається з дитинства // Рідна школа. – 1993. - № 4. – С. 27 – 28.
4. Лещенко М.П. Технології підготовки вчителів до естетичного виховання за рубежом (на матеріалах Великобританії, Канади, США) Автореф. дис.докт.пед.наук. – К., 1997. – 24 с.
5. Смульсон М.Л. Психологічні проблеми навчання творчості // Психологія / За ред. Ю.Л. Трофімова. – К., 2000. – 560 с.
6. Коновець С. В. Образотворче мистецтво в початковій школі: Метод. посібник / С. В. Коновець. – К., 2000. – 79 с.